



לקראת שבת

ע"י מרכז חב"ד לדוברי עברית – הרב ישראל לנדא Tel: (905)709-7770 / Fax: (905)709-7917

משמעותם של חיים אמיתיים

יש חיים רגועים, שיוצרים אשליה של חיים אינטנסיביים ותוססים, אבל למעשה אין בהם ממש. ויש חיים אמיתיים, שנמשכים הלאה והלאה

שתי פרשיות בתורה נקראות בשם המבטא חיים – פרשתנו, ויחי, ופרשת חיי-שרה. המעניין הוא שבשתי הפרשיות האלה לא מסופר על חייהם של האישים האלה אלא דווקא על פטירתם. פרשת חיי-שרה נפתחת במותה של שרה אימנו ובקבורתה, וגם בפרשת ויחי מסופר על ימיו האחרונים של יעקב אבינו, על פטירתו ועל קבורתו. מתברר שלפעמים דווקא עם פטירתו של האדם מתגלה מהות חייו.

חיים אמיתיים הם חיים שיש להם המשך. כמו 'מים חיים', שהם מים הנובעים ללא הפסק. יש חיים רגועים, שיוצרים אשליה של חיים אינטנסיביים ותוססים, אבל למעשה אין בהם ממש. הם כמו זיקוק שנדלק לרגע באור גדול ואחר-כך כבה ולא נותר ממנו אלא אפר. ויש חיים אמיתיים, שנמשכים הלאה והלאה גם אחרי שהאדם עצמו כבר החזיר את נשמתו ליוצרו.

נצחיות החיים

על יעקב אבינו אומרת הגמרא (תענית ה, ב): "יעקב אבינו לא מת". מוסיפה הגמרא ושואלת: וכי לשווא ספדהו הספדנים וחנטוהו החונטים וקברוהו הקברנים? על כך באה התשובה: "מה זרעו בחיים – אף הוא בחיים".

חייו של יעקב אבינו נמשכים שלושת-אלפים וחמש-מאות שנה אחרי פטירתו, בדמותו של כל יהודי שממשיך את דרכו. חייו האמיתיים של יעקב לא נקטעו עם פטירתו, אלא להפך, הם גדלו והתרחבו וחקבו את העולם כולו. לכן הפרשה נקראת ויחי, כי במובן מסויים דווקא אחרי פטירתו מתבררת נצחיות חייו – "ויחי יעקב".

המוות מביא לידי סיומם את החיים הפיזיים. עם מותו של האדם חדל מלאכול ולשתות, לבלות ולטייל. מי שאלה היו חייו, אכן מת. החיים האלה באו אל קיצם ולא יהיו לו עוד. בדרך-כלל החיים האלה גם דועכים מאליהם עוד קודם המוות, בשנות הזקנה. תענוגות העולם, שהסעירו כל-כך את האדם בימי עלומו, מאבדים את טעמם. האדם עצמו חש באפסותם ובזמניותם.

לעומת זה, החיים הרוחניים אינם מסתיימים, אלא להפך. אדם שחייו האמיתיים היו חיים רוחניים לוקח אותם עמו לעולם האמת, וגם בעולם הזה החיים האלה נמשכים. מי שהשקיע את חייו בחינוך בנו ותלמידיו לערכים רוחניים – יצר חיים שיימשכו הרבה גם אחרי שהוא עצמו כבר לא יהיה בעולם הזה. מי שנטע נטיעות של צדקה וחסד, יצמיח אילנות של חסד שיעלו וישגשוגו הלאה והלאה.

מירוץ שקרי

כשאנחנו לומדים את תורתם של התנאים והאמוראים, הראשונים, האחרונים ומאורי החסידות, אנחנו חשים את משמעותם של חיים אמיתיים. הם עצמם כבר נמצאים שנים רבות בעולם האמת, אבל חייהם נמשכים ונובעים ומולידים חיים חדשים. גופם הגשמי לא היה אלא לבוש וכלי שבאמצעותו באו חייהם לידי ביטוי, ולכן מותו של הגוף אינו פוגע בעצם החיים.

המולת היום-יום מטשטשת לפעמים את האמת הזאת. אנחנו נשאבים לתוך המירוץ הכללי ומדמים שהחיים הם ארוחה טובה, מכונית משוכללת, בית מעוצב. אנחנו משקיעים מאמצים גדולים ברדיפה אחר היעדים החומריים הללו, ושוכחים שאלה חיים רגועים, חיים של אשליה, בועה שתתפקע. "אל תירא כי יעשיר איש, כי ירבה כבוד ביתו", אומר דוד המלך בתהילים (מט, יז-יח). "כי לא במותו ייקח הכול, לא ירד אחריו כבודו".

ולמעשה, החיים החומריים, גם כשהם מבעבעים וגועשים, אינם נותנים לאדם סיפוק אמיתי. מכיוון שאין בהם ממש, האדם חש באפסותם. לכן בני-האדם מחפשים תמיד גירוים חדשים ומחפשים את האושר האבוד בכל מיני פינות, מתוך תחושת אי-נחת מתמדת.

החיים האמיתיים הם החיים הרוחניים, חיים של אמונה ותורה, חסד וצדקה, ערכים והקרבה. כשהאדם מאפשר לנשמתו האלוקית לפרוץ החוצה ולחיות – הוא זוכה לחיות באמת, חיים של אמת, שגם יימשכו לעד, הן בעולם הבא הן בעולם הזה.

עם הלוח ביד



השבת אנו קוראים את הפרשה האחרונה בספר בראשית. בקהילות רבות נהוג שהקורא וקהל מכריזים: "חזק, חזק ונתחזק".

חז"ל אמרו במסכת ברכות: "ארבעה דברים צריכים חיזוק ואלו הן: תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ". משמעות המילה "חזק" - חזק וישר כוחך ושתזכה להתחיל עוד הפעם.



שימרו את היום

ט"ו בשבט תש"ע, 30 בינואר 2010
בשעה 8:00 בערב
סדר ט"ו בשבט

כ' טבת (יום ד' הקרוב) – יום פטירתו של רבי משה בן מימון המכונה הרמב"ם. בהיותו בן 23 החל הרמב"ם בכתבת פירושו על המשניות הנקרא ספר המאור. ספרו העיקרי היה משנה תורה הנקרא גם ה"יד החזקה" ובו כינס הרמב"ם את ההלכות מכל התלמוד וספרי הגאונים. הספר מקיף את כל עניני ההלכה לרבות את אלה שאינם נוהגות בזמן הזה כמו הלכות בית הבחירה והלכות קרבנות. הספר כתוב בשפה צחה, בלשון פסוקה וברורה וללא כל משא ומתן של ויכוחים מבלי לציין את שמות החכמים או בעלי המאמרים.

מפעל חייו האחרון היה ספרו מורה נבוכים ה'ן בבעיות פילוסופיות שונות לאור התורה וההלכה. הרמב"ם ירד עם משפחתו למצרים שם עסק לפרנסתו ברפואה ונתמנה לרופאם של בכירי הממלכה ויחד עם זאת הנהיג את הקהילה היהודית.

כבן שבעים נפטר הרמב"ם כאמור בכ' טבת 4965 לבריאת העולם (1204 לספירת הנוצרים).

את ארונו הביאו לקבורה בטבריה והמוני בית ישראל עולים במשך כל הדורות להשתטח על קברו. העם הביע את הערצתו למורו הגדול ועל מצבתו נחרטה האימרה המפורסמת: ממשה עד משה לא קם כמשה.



הדלקת נרות: 4:33PM
צאת השבת: 5:40PM

עוזר הרופא

בפתח ביתו של הרופא הערבי עמד צעיר לבוש בגדי עניים. בתנועות ידיים ביקש להיפגש עם הרופא. תחילה חשבו בני הבית כי הוא מבקש רפואה למחלה כלשהי, אך כשהתייצב לפני הרופא סימן לו בתנועות ידיו כי הוא אילם וכי הוא מציע את עצמו להיות עוזרו. הרופא נזקק באותו זמן לעוזר, וקיבל את ההצעה בשמחה, בפרט שהצעיר הסכים להסתפק בשכר סמלי בלבד.

הצעיר הזה לא היה אלא רבי משה בן-מיימון, שנודע לימים בכינויו הרמב"ם. משפחתו עברה לא-מכבר למרוקו לאחר שברחה מספרד, בעקבות רדיפות האי-מואחידון. אלה היו מוסלמים קיצוניים שהשתלטו על המדינה, ושאלו לאסלם את היהודים שבשליטתם. רבי מיימון העדיף לגלות מעירו ולא להיות נתון לאוימיהם.

הם עברו נדודים רבים עד שהגיעו למרוקו. גם לשם הגיעו האי-מואחידון, אולם היהודים במרוקו נהנו מתנאי חיים טובים יותר והמוסלמים לא התנכלו להם.

רבי משה הצעיר, שכבר אז נודע בגדולתו העצומה בתורה, חיפש מלאכה שממנה יוכל להביא את פרנסת בני-ביתו, כדי שלא לעשות את תורתו קדרום לחפור בו. הוא בחר במקצוע הרפואה ולמד ספרי רפואה רבים. אך היה חסר לו ניסיון מעשי, וזאת רצה לרכוש על-ידי צפייה בעבודתו של רופא מומחה.

באותם ימים נודע שמו של רופא גדול, שהתגורר בעירו, פאס, והיה מפורסם בהתמחותו בכל ענפי הרפואה. הצעיר היהודי בירר ומצא כי הרופא אינו מוכן לחלוק את ידיעותיו ואת סודותיו עם תלמידים, מחשש שהללו יתחרו בו בבוא העת. גם יחסו ליהודים לא היה אוהד יתר על המידה, ובוודאי לא היה מסכים ללמד יהודי את מקצוע הרפואה.

עז היה רצונו של הרמב"ם ללמוד את המקצוע, והחליט להערים על הרופא וללמוד ממנו בדרך מחוכמת. לכן התחזה לנער עני ואילם, כאילו נבער מדעת, והרופא קיבל את ההצעה בשמחה.

החל הרמב"ם את עבודתו לצד הרופא, ממלא במסירות וביעילות את כל בקשותיו. בה-בעת עקב אחר כל דבר שיכול להביא לו תועלת בלימוד המקצוע. הוא צפה ברופא בודק את חוליו, מגיש להם טיפול ומכין את סמי הרפואה הסודיים שלו. הוא גם השתדל לקרוא כל ספר העוסק ברפואה שהיה אצל הרופא. לא עבר זמן רב והרמב"ם קנה ידע עצום בכל מכמניה של תורת הרפואה.

צוואת יעקב ליוסף

יעקב זוכה לשבע עשרה שנות חסד במצרים. מוקף במשפחתו הגדולה והמאוחדת, מתענג על הקרבה המחודשת לבנו היקר יוסף ולשני נכדיו שלא הכירים בקטנותם, מנשה ואפרים.

בגיל 147 יודע יעקב שיום מותו קרב ובא. הוא קורא ליוסף בנו כדי לצוות על סדרי קבורתו. הוא יודע שיוסף, השליט במצרים, הוא שיוכל להוציא את צוואתו לפועל. יעקב מבקש מלפניו את יוסף שלא יקברהו במצרים. יעקב רוצה להיקבר במערת המכפלה לצידה של לאה, בסמוך לאבותיו-אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה.

בהמשך הדברים מתנצל יעקב על כך שלא קבר במערת המכפלה את אמו האהובה של יוסף, רחל. הוא רומז כי עשה זאת על-פי ציווי עליון - רחל שנקברה על אס-הדרך, עתידה להתחנן במרום עבור בניה היוצאים לגלות דרך מקום קבורתה בבית לחם.

יוסף ממחר אל אביו, לאחר שמגיע שליח ובפיו הבשורה: יעקב נוטה למות. יוסף לוקח עמו את שני בניו ומתייצב למרגלות מיטתו של יעקב. יעקב מספר כי הקב"ה נבא אותו על כך שעתיד אחד מבניו להיות לשני שבטים. יוסף הוא שיזכה לכך ולכן שני בניו, מנשה ואפרים, יכללו מעתה בין שבטי ישראל. יעקב מבקש לברך את שני הנכדים, ויוסף מגיש אותם אליו כשמנשה הבכור לימין יעקב ואפרים הצעיר לשמאלו. יעקב משכל את ידיו, ומניח את ימיו על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה ומברך אותם. יוסף חושב כי הדבר נובע מראייתו הלקויה של הסב הזקן והוא ממחר לתקן את הנראה כטעות. אך יעקב מסרב ומבהיר כי ידוע לו שמנשה הבכור והוא ראוי לברכה, אך אפרים, אומר יעקב ליוסף, יגדל ממנו ולכן ראוי להתברך בימיו.

צוואה ופרידה

יעקב חוזר בפני כל בניו על רצונו-צוואתו להיקבר במערת המכפלה. זאת המערה שנקברו בה אברהם ושרה, יצחק ורבקה, וזאת המערה שבה קבר יעקב עצמו את אשתו לאה. יעקב אוסף את רגליו ו'נאסף אל עמיו'.

יעקב זוכה לכבוד מלכים

יוסף פורץ בבכי, נופל על-פני אביו ונושק לו לפרידה. הוא מצווה על רופאי מצרים לחנוט את גופתו של יעקב. במצרים מוכרזים שבעים ימי אבל כאות אהבה והערצה ליעקב. לאחר בקשת אישור מיוחד מפרעה, יוצא יוסף בראש אחיו ובראש שיירת לווייה נקנית ומכובדת לקבור את יעקב. השיירה מלווה בפרשים וכרכרות, עושה דרכה אל ארץ כנען, אל מערת המכפלה שבחברון. תושבי ארץ כנען ומלכיה, התרשמו משיירת הענק העולה ממצרים והצטרפו אף הם למסע ההלוויה. וכך זכה יעקב אבינו לכבוד מלכים הראוי לו.

האחים חוששים מנקמה

לאחר מותו של יעקב חוששים אחי יוסף כי עתה לאחר הסתלקות האב הוא ינקום בהם על כל הרעה שעשו לו. הם שלחו אליו שליחים ובפיהם צוואה שאמר, כביכול, אביהם לפני מותו, ולפיה עליו לסלוח לאחיו. אחר-כך באו הם עצמם לפני יוסף, נפלו לרגליו והציעו עצמם לעבדים כדי להינצל מנקמתו. יוסף הצדיק פורץ בבכי כשהוא רואה את אחיו בשפלותם. הוא מבטיח כי אין בדתו להרע עמם בשום אופן. הוא מסביר להם כי גם אם מחשבתם הייתה להזיק לו במכירה, הרי שהוא מקבל זאת באהבה מעם ההשגחה העליונה שהביאה אותו למצרים כדי שיוכל להציל את העולם מרעב. יוסף הבטיח לאחיו כי ימשיך לעזור ולתמוך בהם כבעבר.

צוואת יוסף

יוסף זוכה לראות בחייו נכדים ואף נינים ומגיע לגיל 110 שנה. לפני מותו, בצוואה שהיא מעין נבואה, אומר יוסף לאחיו כי יבוא יום והאלוקים יעלה את בני ישראל מארץ מצרים. הוא מבקש מאחיו ואף משרביע אותם להעביר לבניהם ולבני-בניהם את הציווי, כי כאשר יגיע יום פקודה זה, יעלו היוצאים ממצרים את עצמות יוסף לקבורה בארץ ישראל.

כליו ואת תרופותיו, והשניים עלו אל המרכבה.

ניגש הרופא למיטת החולה, בדקו היטב ופסק: "תולעת חדרה למוחו של האיש. היא אוכלת את בשרו והיא מקור כאביו. אין מנוס מלנתחו ומלהוציא את התולעת".

יום אחד בא שליח בהול לביתו של הרופא, והזעיקו לבוא עמו אל בית אדונו העשיר, המתמייך מכאבים קשים בראשו. הרופא הזדרז להיענות לבקשה, בידעו כי בני משפחתו של העשיר ישלמו את שכרו ביד נדיבה. הוא הורה למשרתו האילם לארוז את

עוזרו של הרופא פרש את הכלים הנדרשים לביצוע הניתוח, והרופא החל במלאכה. ואכן, כפי שאבחן הרופא כן היה - כאשר פתח את גולגולתו של החולה נראתה בבירור תולעת הצמודה למוחו.

ניסה הרופא להוציא את התולעת, אך זו נצמדה בחוזקה אל המוח וסירבה להינתק ממנו. הרופא ניסה שוב ושוב, בדרכים רבות ומגוונות, אך ללא הועיל. באין-ברירה החליט הרופא לטויל צבת ולמשוך את התולעת בחוזקה.

הרמב"ם, שעמד לצידו, נחרד. הוא ידע כי הרופא עומד לעשות טעות חמורה, שעלולה לגרום נזק קשה ביותר למוחו של החולה. ועם זה, אם יפצה את פיו יתגלה סודו. לבסוף החליט כי הצלת חיי האיש קודמת לכל שיקול אחר. "אל תשתמש בצבת!", קרא. "המתן-נא רגע, אצא לחצר ואביא עשב ריחני שיגרום לתולעת להינתק מהמוח בעצמה".

הרופא הוכה בתדהמה. הוא לא האמין שהמשרת יכול לדבר, ועוד להשיא עצה חכמה כזאת בשיאו של ניתוח גורלי. הרמב"ם מיהר לצאת החוצה וחזר כעבור דקה ובידו עלי ירק. הוא הניח את הירק ליד התולעת, ואט-אט ניתקה זו ממוחו של האיש ונמשכה אל ריחו של הירק. לא חלף זמן רב והתולעת עזבה את מוחו של החולה, עלתה הירק וסולקה מהמקום בלי לגרום כל נזק.

הרופא סיים את הניתוח בזהירות, והבטיח לבני-הבית כי לאחר שיהלים החולה מהניתוח יחזור לאיתנו ולא יסבול עוד כאבים בראשו.

עתה, לאחר שהרופא נרגע מעט, פנה אל עוזרו ושאלו לזהותו: "מי אתה? איך אילם ויש לך ידע רב ברפואה? מדוע באת אליי להיות עוזרי?".

ענה לו הרמב"ם בפשטות: "יהודי אני ומשה שמי. נפשי השתוקקה ללמוד את תורת הרפואה, ולשם כך הסכמתי להתחזות לאילם ולהיות עוזרך הנאמן, ובכך ללמוד מניסיונך ומידיעותיך".

"אך מניין לך עצה חכמה זו, למשוך את התולעת ממוחו החולה על-ידי העשב שהבאת?!", הוסיף הרופא ושאל.

"עצה זו מפורטת בתלמוד (כתובות עז, ב), ומשם אני יודע אותה", השיב הרמב"ם בפשטות.

קורא נכבד, אנו מקווים שאתה נהנה לקרוא את החומרים של גיליונות "לקראת שבת".
תן יד להפצת הגליון וצרף לרשימתינו גם את חבריך.